

De Etappeninspecteurs, hun chefs van de generale staf en hun adjudanten

Luitenant-generaal vrijheer von Seckendorf

De etappeninspecteurs van het vierde leger, die gedurende de tijd van 19 oktober 1914 tot 20 oktober 1918, dus volle vier jaar, in het Justitiepaleis te Gent verblijf hielden, waren om zo te zeggen de stadhouders van de Duitse keizer in het gebied der grote etappe van het vierde leger en ook het hoogste bestuur voor de burgerlijke bevolking van dit gebied.

De Gentse bevolking kon onmiddellijk na het binnenkomen voelen, dat de heren zich daar voelden als echte almachtige goden. Maar de Belgen zagen ook hun verregaande lafheid. In het onderste verdiep van het Justitiepaleis – hun burelen waren boven – werd er onmiddellijk een hele compagnie van het Wurtembergse landstormbataljon Calw ingekwartierd, daar de heren bang waren, dat de Belgen hen zouden bestolen hebben. Daarbij moest bij de drie ingangen van het gebouw en aan de deur der grote zaal een zwaargewapende dubbele wachtpost staan en daar gedurende dag en nacht waken met de bajonet op het geweer.

Een dergelijke dubbele wachtpost stond ook gedurende de eerste tijd van hun verblijf voor het Posthotel, waar de etappeninspecteurs en hun talrijke stafofficieren woonden en leefden er als God in Frankrijk. Hoe vreselijk deze elegante nietswaards in dit schoon hotel op kosten der Gentenaars

slampampten, zal de heer Clément het best kunnen vertellen, daar hij voor de oorlog met zijn hotel voor het onafwendbare failliet stond en nu een rijk man is. Hij heeft voor zijn gasten in de stad Gent in de loop van de oorlogsjaren voor verscheidene miljoenen bons voorgelegd en is – zoals reeds gezegd – er niet armer op geworden. De talrijke vorstelijke gasten, die zich aan de grote tafel van het Posthotel bevonden werden ook werkelijk op koninklijke wijze vergast. Ze aten daar op kosten van de Gentenaars naast de koningen van Beieren, Saksen en Wurtemberg, en vele groothertogen en hertogen alsook met Hindenburg en Ludendorff, wanneer al deze personen eens een bezoek brachten aan Gent. Daar ook aten lange tijd de drie dochters van de hertog Albrecht von Wurtemberg, die gedurende lange tijd opperbevelhebber van het vierde leger was (op papier). De werkelijke opperbevelhebber was zijn chef van de generale staf, de ijdele, genotzuchtige, maar vreselijk brutale luitenant-generaal von Ilse, die eveneens dikwijls in het Posthotel at en daarna meestal bezopen in zijn bed moest gestopt worden. Voorwaar een propere legeraanvoerder!

De eerste etappeninspecteur van het vierde leger, waarvan de Gentenaars rap hun buik vol hadden, was de luitenant-generaal vrijheer von Seckendorff. Hij was standvastig bang voor zijn dierbare huid en vreesde steeds, dat de Gentenaars in opstand zouden komen. Daarom was het, dat hij de ongelooflijkste bevelen gaf en dat hij een tweede compagnie van het landstorbataljon Calw als zijn beschutting voor de etappeninspectie liet opstellen. Deze compagnie werd in de

grote zaal van de Beurs ondergebracht, opdat zij in geval van nood onmiddellijk bij de hand zou zijn, om de "dappere" bewoners van het Posthotel te verdedigen. Voor hetzelfde doel deed hij de derde compagnie van het landstormbataljon Calw in de dicht daarbij gelegen universiteit kazernereren. Alles uit angst voor de brave Gentenaars!

De 20^e april 1915 werd hij met het grootste gedeelte der officieren, onderofficieren en manschappen van de etappeninspectie⁴ naar het verre Galicië verzet, om daar de etappeninspectie van het nieuw gevormde 11^e Duitse leger in te richten, waarvan de troepen onder bevel stonden van de veldmaarschalk Mackensen. Het was dezelfde maarschalk die in mei 1915 bij Gorlice-Tarnow de wereld verbaasde door zijn verrassende doorbraak, waarbij de Russen zo kolossaal op het hoofd kregen.

Later hoorde men dan nog, dat luitenant-generaal von Seckendorff, zoals het eens in vreedstijd gebeurde, weer een divisie aanvoerde, die in Servië vocht en in 1917 vernam men, dat zijn landstormtroepen geland waren op het grote Russische eiland Oesel.

Ritmeester graaf Hermersberg

Ritmeester graaf Hermersberg, die een geboren vorst Hohenlohe was, maar wegens zijn huwelijk onder zijn stand – hij had een toneelspeelster getrouwd – had moeten vaarwel zeggen aan zijn schone titels en waardigheden, was de eerste adjudant der etappeninspectie en als zodanig een almachtig

man. Wat hij goed heette, dat was goed en dat werd dus bevolen door de etappeninspecteur, en wat hij niet wilde hebben, deed de generaal ook niet. Wee dus de ongelukkige, waarop hij boos was. Hij was spoedig een verloren mens.

Het duurde niet lang voor hij op mij kwaad was, want ik had hem eens door een onoplettendheid op de tenen getrapt en daarbij had ik eens zijn lievelingsordonnans een oorveeg gegeven, omdat hij een Belgische dame, die om raad kwam vragen mishandeld had. Driemaal kwam hij naar mijn chef, de generaal opperdokter dr. Papenhausen gelopen en eiste mijn onmiddellijke verplaatsing naar het front, omdat ik een "onverbeterlijke sociaaldemocraat" was. Mijn chef was gelukkiglijk zeer objectief en had een harde kop. Hij weigerde de graaf het genoeg te doen, en deze was natuurlijk op mij nog kwader dan tevoren.

De graaf had een dikke korte gestalte, en het uniform der gardehuzaren, die een hoge berenmuts droegen, lukte er niet in zijn belachelijke persoontje iets imposants bij te zetten. Daarbij ging hij meestal over de straat met gekromde rug en met sluipende tred. Men noemde hem daarom heimelijk: "de sluiper".

Het was altijd alsof hij alleen op straat liep. Hij geloofde altijd, dat de Gentenaars hem kwaad zouden doen, niettegenstaande zij zelf niet eens wisten, wie hij was.

Hij had mij, niettegenstaande de goede wil van mijn brave chef, toch naar het front doen steken, doch hij kreeg

(Goddank) tyfus en werd naar Duitsland gezonden. Daar bleef hij en hij kwam niet meer terug. Ik heb geen enkele traan voor hem geweend.

Luitenant-kolonel von Ostertag

Hij was vroeger Duits militair attaché in Den Haag en werd gedurende de oorlog de eerste chef van de generale staf der etappeninspectie van het vierde leger. Het was een grote buitengewoon schone man, die door de talrijke Gentse dames achternagekeken werd, wanneer hij door de straten van de stad ging of reed. Hij, die met een Engelse gehuwd was, had een onbesproken voornaam karakter, die noch de andere officieren noch de onderofficieren noch de manschappen noch de burgerlijke bevolking iets slechts deed. Hij was algemeen bemind en zijn vroege dood, waarvan de oorzaak de tyfusbesmetting in het Posthotel gedurende mei 1916 was, werd door allen betreurd. Hij ligt op het Gentse Westerkerkhof begraven.

Luitenant-generaal graaf von Westarp

Luitenant-generaal Graaf von Westarp, de opvolger van vrijheer von Seckendorff, was de tweede etappeninspecteur van het vierde leger, die Gent kwam "gelukkig maken". Hij kwam uit de meest conservatieve Pruisische adellijke families – zijn broer is de beruchte conservatieve volksvertegenwoordiger – en was een modelvoorbeeld van de typische Pruisische militarist, waarvan de politieke horizon slechts tot aan het schitterend helmvizier reikte. Zijn karakter

werd heel goed weerspiegeld door de bevelen, die hij voor en na de 21^e juli 1915 – het Belgische nationale feest – aan de Gentse bevolking liet bekendmaken. Hij was zoals alle brutale mensen onzeglijk laf, maar daar zijn waardigheid, die zich op de bajonetten van vele duizenden soldaten steunde, hem een ongehoorde macht gaf, werd hij zeer gevreesd. Gelukkig bleef hij niet al te lang in Gent.

Generaal der cavalerie Wolfgang von Unger

De derde etappeninspecteur die naar Gent kwam, was generaal der cavalerie von Unger van Charlottenburg.

Deze man was als de verschijning uit een sprookje. Te oordelen naar zijn uiterlijk en zijn houding paste hij veeleer in een stichtend vaderlands leesboek, met oude anekdotes over de oude Fritz en zijn generaals, dan in de krasse werkelijkheid, met hun Wilhelmse keizerwaan.

Hij was slank en groot en verraadde op de eerste blik de echte Pruisische militair van de schedel tot de zool. Maar de kwetsende arrogantie en de afgoderij, die ons heeft doen walgen van het militarisme ontbrak bij deze man, want uit zijn aangezicht straalde de meest volledige goedheid. Bij de soldaten, onderofficieren en officieren stelde hij zich nooit aan als almachtige stadhouder van Wilhelm II, deed zich nooit kwetsend voor, doch gedroeg zich als een rechtvaardig denkende en menselijk voelende overste, en dat was hij in zijn ziel.

Zijn gezicht was open en eerlijk, eenvoudig en voornaam en hij was steeds vijandig aan voorgewende gehoorzaamheid en hondse kruiperij. De kloeke etappenofficieren, die de grote tijd doorbrachten met de slemppartijen in het Casino en met woeste orgieën in hun kwartieren, hadden een ijzige schrik voor deze etappeninspecteur, die geen onrechtvaardigheid dulde en voor alles van de officieren de onverdeelde opoffering vergde van hun krachten voor het algemeen best van het leger.

Hij was geen generaal, die meende dat al zijn werk moest bestaan in het gedachtenloos ondertekenen van alle voorgelegde bevelen en beschikkingen. Hij bewerkte alles, wat in zijn bereik lag, met een ijzeren ijver zelf en zat reeds in de vroege van de morgen aan zijn schrijftafel in het Justitiepaleis, toen nog geen enkele andere geringe bediende in de afdelingen der inspectie aanwezig was.

's Avonds, wanneer de etappenofficieren en ook de meeste manschappen reeds lang aan het boemelen waren, zat hij nog meestal over zijn stukken gebogen en bleef ijverig aan het werk.

Maar het was juist dit bovenmatig werken, dat hem te weinig tijd overliet om op alle plaatsen – zoals hij het graag deed – zonder aangemeld te zijn te komen inspecteren. Niettegenstaande hij zonder twijfel op geestelijk gebied ook zeer bekwaam was, omgaf hem toch een soort vervreemding van de wereld, en daardoor was het dat het hem niet lukte

eens een oogslag te kunnen werpen op het schaamteloze etappenleven, dat de meesten van zijn ondergeschikte officieren voerden.

Dit kwam ook door het feit, dat zijn naaste omgeving, die hij dagelijks voor ogen had, de staf der etappeninspectie, geen boemelaars in haar midden had.

De stafofficieren, die meestal behoorden tot de actieve stand waren op weinige uitzonderingen na, mannen van eer, die de onderofficieren en manschappen met rust lieten, wanneer ze zich niet zoals von Unger, om hun welzijn bekommerden.

De jongere stafofficieren, die overigens in de meeste gevallen spoedig weer naar minder gemoedelijke plaatsen moesten gezonden worden, deden in het geheim wel mee bij de vreetpartijen en vrouwengeschiedenissen der etappenofficieren, doch aan de tafel van het Posthotel, waarvan de feodale heerlijkheid door de eenvoudige en spaarzame derde etappeninspecteur veel had verloren, werden die officieren tam als tortelduiven. Want daar zaten zij onder de ogen van de altijd vriendelijke generaal, die in geen geval gemeenheden duldde.

Generaal der cavalerie Wolfgang von Unger, die niet uitsluitend militarist, doch ook een warmvoelende mens was, hield de officieren op straat staan, wanneer zij voor de reglementaire groet van de ondergeschikte niet genoeg of in het geheel niet dankten. Ter gelegenheid van kerstavond van het jaar 1916 hield hij in de grote en feestelijk versierde

voorhalle van het Gentse Justitiepaleis voor de verzamelde manschappen en onderofficieren een werkelijk diep inslaande rede, die hierop uitliep: "Toekomend jaar om deze tijd zullen wij allen thuis zijn!"

Dit "wij allen" werd echter geen werkelijkheid voor ons, doch voor hem alleen. In het hoofdkwartier van Tielt, waar de brutale en genotzuchtige von Ilse de almachtige chef van de generale staf was, en zijn wil zonder meer doordreef bij de hertog Albrecht von Wurtemberg, had men intriges en donkere knoeierijen ineengesponnen tegen de eerlijke en vlijtige generaal, die niet alleen een voorbeeldige etappeninspecteur was, doch ook in alle werkelijkheid een vriend van de ons stamverwante Vlamingen was en de ongelukkige bevolking veel goeds deed door dreigend onheil te verminderen of geheel te doen verdwijnen, wanneer dit kon gebeuren zonder het militair belang te schaden.

Op zekere dag werd deze zeer eerlijke, rechtvaardige en overal beminde generaal, die in zijn weinige vrije uren nog tijd vond om een reeks werken van de bekende Vlaamse dichter René de Clercq te vertalen en in het "Insel-Verlag" te laten verschijnen, als slachtoffer der nijdigheids die in het opperbevelhebberschap van het leger zaten, opeens naar het vaderland verplaatst en op rust gesteld.

Dat was de "dank" voor de beste etappeninspecteur, die het vierde leger had.

Majoor Eyssenhardt

Toen ritmeester graaf Hermersberg als adjudant der etappeninspectie verdween, werd – nadat gedurende enige maanden de overal beminde en nog jonge eerste luitenant van Kalm zijn opvolger geweest was – majoor Eyssenhardt adjudant van de etappeninspecteur. Hij paste voortreffelijk bij von Unger, want hij was niet alleen een deftig man met een voorname houding, die voor ieder onrecht terugschrok, doch ook in alle opzichten een gezworen vijand van alle luiaards, beulen, zwendelaars en woestelingen in officiersuniform, die zich opbleezen in de etappe tot schade van het Duitse volk en de moraal bedierven van de frontsoldaten. Waar hij op voor de hand liggende gemeenheden en eerloosheden stootte, deed hij de daders afstellen. Daar echter in de etappe Gent – zoals elders – de moraal van vele officieren veel te wensen overliet, had Majoor Eyssenhardt niet veel vreugde van zijn collega's te Gent. Hij oogstte geen dank, doch werd wanneer ook verdoken, zeer gehaat.

In het begin van het jaar 1918 was hij er bijna in gelukt de stinkende Augiasstal van de etappe Gent op te kuisen. Hij had namelijk de door vele officieren gevreesde onderofficier Louis Ganszert, die nu eigenaar van een wijngoed te Auerbach in Hessen is, en te dien tijde bekend stond als "de koning van Gent" en waarvan wij verder zullen spreken, doen aanhouden. De zwendelarijen van Louis Ganszert hadden ook vele bekende officieren van de etappe geïnteresseerd. De

wilskrachtige greep van de rechtvaardige adjudant bleek later niet alleen een schop in een wespennest, doch een rampzalige stoot in een aloude etterbuil te zijn.

Majoor Eyssenhardt, die toen – onder het bestuur van von Schickfus – reeds sedert enige tijd tegen de intriges van de onbekwame en steeds bezopen chef van de generale staf, majoor Bruggemann-Ferno moest vechten, en daarbij tot zijn schande op het einde nog door toedoen van het opperbevelhebberschap van het leger aan het kortste eindje trok, verdween te gepasten tijde uit Gent. Anders had men niet alleen enige kommandanturofficieren, daaronder de fameuze luitenant Herman Hummel, doch ook de "slanke Emil" luitenant Haarmann van Annen aan de Roer, en misschien ook wel ritmeester Otto Rau, die zich nu als bezitter van een riddersgoed te Bomst aan de Duits-Poolse grens ontpopt heeft.

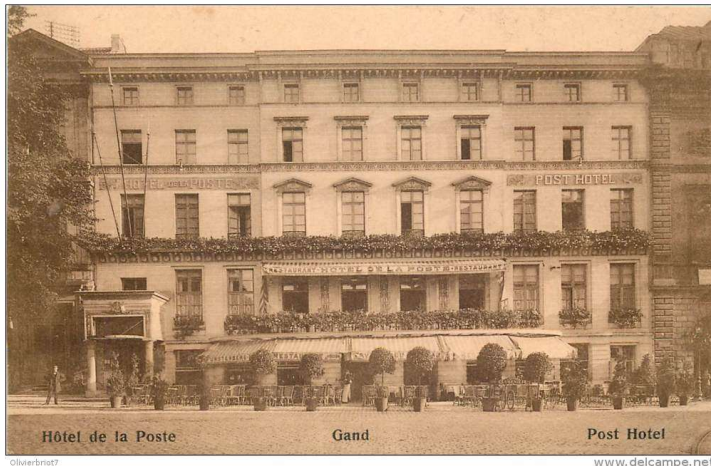
De tyfusbesmetting in het Posthotel

In de maand mei 1916 werden er plotseling enige stafofficieren van de etappeninspectie, die in het Posthotel logeerden ziek en na onderzoek bevond men, dat de tyfus daar heerste. Eerst en vooral de reeds besproken luitenant-kolonel von Ostertag, chef van de generale staf der etappeninspectie. Niettegenstaande hij een grote en sterke man was, die er uitzag alsof hij gezondheid in pacht had, stierf hij toch na de beste zorgen in het krijgshospitaal Flandriapaleis. Met grote plechtigheid werd hij in

aanwezigheid van zijn echtgenote op het Gentse Westerkerkhof begraven.

Het tweede offer was de kapitein von Humbert, die eveneens ingedeeld was bij de generale staf. Hij ook was een voornaam mens met een goed hart, die noch de soldaten noch de Belgen iets onaangenaams aandeed en wiens plotse dood ook algemeen betreurd werd.

Het derde slachtoffer van de vreselijke ziekte was de ook reeds besproken ritmeester Hermersberg. Men rekende ook reeds met zijn sterven en had daarom zijn vrouw per telegram naar Gent geroepen. Hij lag wekenlang doodziek in het hospitaal Flandria. Maar zijn krachtige lichaamsbouw overwon de crisis en hij genas. Er werd echter bij hem ontdekt, dat hij steeds bacillen zou blijven hebben; hijzelf zou daarom niet meer ziek zijn, doch hij zou andere mensen altijd kunnen besmetten. Daarom werd hij op bevel van de leider van de gezondheidsdienst, de in het laatste jaar van de oorlog gestorven dokter van het Duitse leger von Schjerner, die in het grote hoofdkwartier was, naar Duitsland gezonden.

Het Posthotel op de Kouter

De overige zieke officieren genazen in de loop van de tijd geheel. Het nut van de inenting tegen tyfus, waaraan alle leden van het leger en de ziekenverzorging zich hadden moeten onderwerpen was bij het uitbreken van deze besmetting in het Gentse Posthotel schitterend bewezen. De talrijke eenvoudige soldaten en onderofficieren, die daar als knecht of ordonnans werkzaam waren, hadden niets van de ziekte ondervonden, want ze waren ertegen beschut door de inenting. Het waren ook slechts de officieren, die zich uit lafheid of door nalatigheid niet hadden laten inenten, welke ziek vielen.

De toenmalige etappendokter, de flinke en rechtmatige generaal-opperdokter dr. Papenhausen van Berlijn trof samen met dokter Stintzing, de bekende professor van de

universiteit van Jena en de uitmuntende hygiënisch raadgever van het vierde leger, namelijk operastafdokter dr. Riemer onmiddellijk alle maatregelen, om een verdere uitbreiding van de gevaarlijke besmetting bij de militairen en bij de burgerlijke bevolking der stad Gent tegen te gaan.

Alle officieren en manschappen die in het Posthotel woonden en niet ziek geworden waren, werden ogenblikkelijk gedurende drie weken geïnterneerd. De laatstgenoemden in het militair hospitaal. Daar werden ook de Belgische bedienden van het Posthotel gebracht, nadat ze eerst en vooral gedwongen werden zich tegen tyfus te laten inenten. Eerst nadat zij gedurende drie volle weken afgesloten waren van de buitenwereld en dus niemand met het lichaam konden aanraken, en nadat er vastgesteld was, dat zij niet ziek waren en zelfs niet konden besmetten, werden ze weer vrijgelaten.

Het Posthotel zelf werd geheel gesloten. De officieren van de etappeninspectie en hun ordonnansen werden ondergebracht ten dele in het Hotel Royal op de Kouter, op de plaats waar nu het grote gebouw van de Banque de Gand opgetrokken wordt, en verder werden zij in de andere hotels der stad gelogeed. Volgens een order van de etappeninspectie mocht het Posthotel door geen militair meer bezocht worden gedurende de hele oorlog.

De heer Clément was daarover echter ten zeerste verontrust. Hij was een goede Belgische patriot, maar het Duitse geld stonk niet. Hij liep altijd terug naar de etappeninspectie en

verzocht daar toch om Gods wil zijn hotel weer te willen gebruiken. Hij beloofde bij hoog en bij laag, het op zijn kosten te vernieuwen en alle gezondheidsmaatregelen te zullen laten treffen, zoals de etappeninspectie het wilde hebben. Daar hij dus zo dringend bad en daarbij nog in het opschrift van zijn hotel, dat "Hotel de la Poste" heet, heel discreet beide woordjes "de la" onder een laag verf liet verdwijnen, werd de etappeninspectie toch genadig en het Posthotel werd weer gebruikt. Zo werd de heer Clément, de goede Belgische patriot, geen arm man.

De Stafdokter dr. Erwin Freund van Berlin-Südende, de bekende en de door de Gentenaars beminde kommandantuurdokter, die vele kwade besmettingen tegengehouden heeft, ontdekte ook de bron van de tyfusbesmetting in het Posthotel. Het was een jong Gents meisje, wonende op de Kraanlei, dat in de keuken van het Posthotel als afwasmeisje gebruikt werd. Zij had de ziekte opgedaan in het oude onreine huis van haar moeder, aan het water gelegen, en had de besmetting binnengebracht in het Posthotel.

Kolonel von Müller

De officier van de generale staf kolonel von Müller was de opvolger van de overleden luitenant-kolonel von Ostertag. De nieuwe meester had een hoge pezige gestalte en was een echte Pruisische actieve militarist tot in het merg van zijn beenderen. Hij was buitengewoon flink voor hetgeen zijn

dienst betrof en hij had een ijzeren ijver. "Voor de dienst ben ik voor de officieren op alle uren te spreken, ook 's nachts!" Zegde hij en zo was het ook. Hij was echter voor het overige uiterst stijf en in zichzelf gekeerd, en de koude van een overdreven hoogmoed ging van hem uit en omgaf hem tegenover de ondergeschikte officieren als met een muur van ijs. De enige ondergeschikte officier, die hem nog persoonlijk kon naderen, was de in het eerste deel reeds uitvoerig besproken beruchte luitenant Wendling, die in het geheim algemeen de "gatlikker" genoemd werd. Wendling werd een vriend van de strenge kolonel von Müller, daar hij deze op kosten van de Gentenaars en de hongerende eenvoudige soldaten, iedere week pakken met levensmiddelen schonk.

Von Müller, die aan de Gentenaars alleen bekend was door het ondertekenen van bevelen, heeft er schuld aan, dat in 1916 het onderzoek tegen de kapitein Max Henz versmacht werd, die zoals in het begin van dit boek verteld werd, in oktober 1914 te Rumbek bij Roeselare, een knaapje van 14 tot 15 jaar zonder de minste aanleiding vermoord had.

Von Müller was het ook, die het verder verschijnen van het Gentse dagblad "Le Bien Public", onder een belachelijk voorwendsel, dat luitenant Wettstein tevergeefs trachtte te ontzenuwen, vierkant verbod.

Daar hij een onvermoeibare werker was, ging hij zeer snel vooruit. Hij werd in het jaar 1917 op bevel van Ludendorff naar Charleville verplaatst en verbleef daar tot bij het einde

van de oorlog. Hij was bij de Fransen zeer gehaat, als almachtige gevolmachtigde van de generaal-kwartiermeester "West".

Nu woont hij te Berlijn als generaal-majoor in rust en heeft mij wegens belediging aangeklaagd. Het proces, dat nog niet afgelopen is, duurt reeds een heel jaar!

Majoor Bruggeman-Ferno

Majoor Bruggeman-Ferno, de opvolger van kolonel von Müller, die in het Argentijnse leger de rang van luitenant-kolonel bekleedde, en wiens vader een vermogend man was te Aken, heeft gedurende lange tijd als chef van de generale staf van de etappeninspectie van het vierde leger het schone Gent onveilig gemaakt. Hij was een grote flinke kerel met een typisch dronkaardsgezicht en hij was gardeofficier. Hij gedroeg zich steeds bij zijn divisie, waar hij stafofficier was, als een feodale gebieder, erger dan de commanderende generaal, en hij werd daarom door zijn collega's spottenderwijze "zijne excellentie" genoemd. Aan tafel, – eten was zijn interessantste bezigheid – hield hij altijd stipt het oog op de jonge luitenanten, om te zien of ze goed gekleed en goed geschoren waren.

Op militair gebied voerde hij niets uit, maar iedere avond was hij smoordronken. De lieve God ofwel de goede betrekkingen van zijn vader maakten hem echter op zekere dag majoor, en de hele divisie stond er verstomd over, dat hij niet de hoge burgerhoed kreeg, zoals hij verdiend had, maar dat hij naar

de bovenste sport sprong om eindelijk als chef van de staf der etappeninspectie van het vierde leger te Gent te fungeren. Hijzelf beweerde, dat hij naar deze stad gezonden was om de etappendienst te bestuderen.

Deze studie bestond hierin, dat hij zich door de beruchte luitenant Wendling, die te dien tijde nog adjudant der etappenkommandantuur was, een der smerigste vijf-frankhoeren liet voorstellen als oorlogsechtgenote en dat hij zich voor het overige in het Posthotel bezoopte tot hij niet meer kon gaan of staan.

Wanneer hij gezopen had hield de fijne meneer Bruggeman-Ferno zijn langste redevoeringen. Het pochte dan op het feit, dat hij als chef van de generale staf almachtig was en dat hij op ieder uur van de dag en van de nacht, iedere officier der etappe op het rapport kon doen komen.

Dit deed hij dan ook soms zonder reden. Op zekere morgen om drie uur, toen hij zich nog met moeite kon rechthouden bij zijn stamtafel van het Posthotel, liet hij de leider van van een etappenbestuur, die op de Coupure woonde, uit zijn bed halen en bij hem komen. Het was een ritmeester, die zich hals over kop in zijn uniform geworpen had, om de chef van de generale staf te woord te staan.

Toen hij bij zijn strenge heer binnenkwam lag deze reeds met een volle broek op de plankenvloer van zijn kamer, en het stonk daar naar iets heel onesthetisch. Tegenover deze scène

bleef er de ritmeester natuurlijk niets anders te doen, dan stilzwijgend weer naar huis te gaan.

Wat deze echter dacht bij het naar huis gaan is niet in de annalen van het etappenleven te Gent opgeschreven. De chef van de generale staf heeft nog dikwijls zulke "goede farcen" uitgehaald, tot hij eindelijk verplaatst werd.

Het spreekt vanzelf, dat hij ook als een der eersten in de etappe, onderscheiden werd met het IJzeren Kruis van eerste klasse.

Volgens het oude spreekwoord: "Niets zonder moeite..."

Generaal der infanterie Emil von Schickfus und Neudorff

Generaal der infanterie, Emil von Schickfus und Neudorff van Charlottenburg, was de opvolger van von Unger, en de laatste etappeninspecteur van het vierde leger. Hij was ook reeds een oude grijze meneer en maakte in de schijn de indruk van een voornaam en volledig ridder. In werkelijkheid was hij een Pruisische militarist van de slechtste soort en een begeesterde aanhanger van de barbaarse methoden van de generaal-veldmaarschalk von Eichhorn, die later werd doodgeschoten door een Russische vrijheidskampioen gedurende een theatervertoning te Kiev in de Oekraïne.

Von Schickfus wilde het keizerlijke Duitsland redden, door de Vlaamse bevolking met barbaarse bevelen, precies als een

oude dwingeland verschrikkelijk te onderdrukken en hij liet de opeisingen der mannelijke bevolking zonder vermurwen voorbereiden en uitvoeren. Onder zijn regering werden burgemeester Braun en schepen De Weert, op aandringen van eerste luitenant Rauchholz, waarvan wij in een afzonderlijk hoofdstuk spreken, naar Duitsland vervoerd. Hij was het ook, die in juli 1918 de hele mannelijke bevolking van de gemeente Kruisstraat, aan de Hollandse grenzen, tussen de jaren van 16 tot 60, zonder medelijden liet gevangen nemen, om ze naar de verafgelegen zivil-arbeiter-bataljons te laten brengen. Hij deed dit op aandringen van de beruchte kriminaal-commissaris dr. Dirr, de leider van de geheime veldpolitie, zonder de toestemming van het legercommando in Tielt te vragen.

De reden van deze onmenselijke maatregel was het feit, dat twee Belgische spionnen, die van Nederland over de beruchte draad gekomen waren, zich in de varkensstal van de landbouwer Bernard David in de Molenstraat 12 te Kruisstraat, weggestoken hadden en waarop korporaal Bartz van de Duitse militaire politie, die hen ontdekt had, verscheidene schoten afgevuurd had, zonder hen echter te treffen. Beide spionnen, die enige dagen na dit voorval door de verklikking van een boer aangehouden werden, waren de op 17 november 1890 te Kuurne bij Kortrijk geboren Albert Vermoere en de op 15 mei 1892 te Kruisstraat geboren Honoré David.

Ze werden zoals bekend is, wegens het in bezit zijn van verboden wapens de 12e augustus 1918, 's morgens om zes uur in de tegenwoordigheid van de heer Jan Marien, doodgeschoten. Deze heer was toen in de plaats van de naar Duitsland gevoerde heer Lippens – de tegenwoordige gouverneur van Kongo – dienstdoende burgemeester van Moerbeke-Kruisstraat.

Zo onmenselijk generaal von Schickfus zich tegenover de stamverwante Vlamingen aanstelde, zo brutaal was hij ook tegen de onderofficieren en eenvoudige soldaten. Voor de geringste misdaad liet hij hen aanhouden en zwaar straffen en door zijn toedoen zijn er vele soldaten doodgeschoten, niettegenstaande de rechters zich tegen het doodvonnis uitspraken.

Maar voor zekere adellijke Duitse dames die naar het etappengebied gezonden werden, om daar de officieren te amuseren, had hij een goed hart. Hij wandelde meest in hun begeleiding op de Kouter en beleefde daar in het zogenaamde "Café Schickfus", dat de stad Gent op zijn bevel had moeten inrichten in het elegante huis naast de badinrichting aan het Justitiepaleis, met deze dames zeer schone uurtjes.

Buiten aan het café stond er te lezen, dat de ingang voor officieren voorbehouden was en dat de bediening verzorgd werd door "Dames der Aristocratie".

Een dezer dames van de aristocratie was een zekere barones von Treskow. Ze had reeds de grenzen van de ouderdom van een maagd overschreden, was bij de 50 en had een schone baard. Ze was de uitgezochte vriendin van de generaal von Schickfus.

Een andere dame van oude Duitse adel, die ook bestendig in het "Café Schickfus" bediende, was nog ouder en lelijker. Daar ze echter onder de officieren geen liefhebber meer vond moest een Duitse "helper", die in het helpsterhuis op de Kortrijksepoortstraat als portier werkzaam was, 's nachts haar bed warmen.

De schoonste van deze dames van de aristocratie was de jonge en blonde barones von Schlichting. Zij was werkelijk de moeite waard, maar was kolossaal hoogmoedig. De eenvoudige soldaten waren voor haar slechts halve mensen, maar bijna iedere nacht kwam ze bezopen met een eveneens dronken officier naar de wacht van de kommandantuur, omdat ze niet meer wist waar haar huis stond. Daarbij begon ze daar gewoonlijk te braken, zodat de hele wachtkamer stonk.

Dat waren de tedere graties van de generaal von Schickfus!

De 10^e november 1918, de dag van de revolutie, trokken de woedende soldaten hem in Antwerpen de epauletten en de generaalsstrepen van zijn uniform. Hij zegde geen woord, doch kroop laf voor de zoldaten en vluchtte met andere stafofficieren over Nederland naar Duitsland.

Nu, dat de Duitse militaristen, dank zij het verraad van de sociaaldemocraat Noske, weer sterk en vrij en stout geworden zijn, heeft hij tegen mij, de vroegere soldatenraad, een aanklacht neergelegd. En de hogere procureurs en rechters van Berlijn, die allen officier geweest zijn, willen mij wegens belediging van deze oude etappenafgoden gedurende vele jaren in de gevangenis stoppen.